Minister
Klimatu i Środowiska

Paulina Hennig-Kloska

BM-WP.050.39.2025.KP
3654553.14609578.11877414
Warszawa, 29-03-2025

Dotyczy: odpowiedzi na oświadczenie senatorskie Pani Senator Haliny Biedy oraz grupy senatorów, złożone podczas 28. posiedzenia Senatu RP, 12 lutego 2025 r. do Ministra Klimatu i Środowiska oraz Ministra Infrastruktury, znak: BPS/043-28-675-MKiS/25,
Temat: ochrona wód podziemnych oraz efektywne gospodarowania wodami powierzchniowymi, szczególnie na terenie województwa śląskiego,
Data wpływu korespondencji do Ministerstwa Klimatu i Środowiska: 18.02.2025 r.

Pani
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na przesłane oświadczenie senatorskie, poniżej przedstawiam informacje pozostające w zakresie właściwości resortu klimatu i środowiska.

Na terenie województwa śląskiego monitoring jakości wód podziemnych realizowany jest w oparciu o krajową sieć pomiarową oraz sieć regionalną. Badania wód podziemnych w zakresie elementów fizykochemicznych oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wykonywane są przez państwową służbę hydrogeologiczną [1] na podstawie umowy z GIOŚ [2]. Poza badaniami na poziomie krajowym, wykonywane są na poziomie regionalnym uzupełniające badania wód podziemnych w zakresie elementów fizykochemicznych.[3]

Badania stanu chemicznego JCWPd w sieci krajowej prowadzone są w ramach:
- monitoringu diagnostycznego, którym objęte są wszystkie jednolite części wód podziemnych,
- monitoringu operacyjnego, którym objęte są jednolite części wód podziemnych uznane za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych.

Corocznie wyniki oznaczeń terenowych i laboratoryjnych poddawane są analizie, na podstawie której wyznaczone są klasy jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych. Szczegółowe informacje zamieszczane są na stronach Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ). [a]

W 2023 roku została wykonana kompleksowa ocena stanu jednolitych części wód podziemnych na podstawie wyników badań monitoringu diagnostycznego realizowanego w 2022 roku. Przedmiotowa ocena jest obowiązująca w całym cyklu planistycznym na lata 2022–2027.
Do jej wykonania, poza badaniami stanu chemicznego JCWPd prowadzonymi w ramach państwowego monitoringu środowiska, wykorzystano również m.in.:
- dane o zasobach dostępnych i poborze wody w JCWPd,

- wyniki obserwacji położenia zwierciadła wód podziemnych w JCWPd, niezbędne do określenia stanu ilościowego,
- charakterystyki i modele pojęciowe JCWPd,
- dane o presji oddziaływującej na wody podziemne.

W wyniku przeprowadzenia testów klasyfikacyjnych, zgodnie z przyjętą metodyką oceny stanu jednolitych części wód podziemnych, stan słaby stwierdzono w 8 z 28 JCWPd wyznaczonych na terenie województwa śląskiego, w tym słaby stan chemiczny w 3 JCWPd, słaby stan ilościowy w 5 JCWPd. Pełna wersja raportu wraz z załącznikami dostępna jest na stronie internetowej GIOŚ. [b]
W 2024 roku w ramach sieci krajowej, na terenie Polski, realizowano monitoring operacyjny stanu chemicznego wód podziemnych obejmujący obszar 42 JCWPd uznanych za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych określonych dla nich w planach gospodarowania wodami na lata 2022–2027. Badania zostały przeprowadzone dwukrotnie (wiosną i jesienią) w 362 punktach pomiarowych, w tym na terenie województwa śląskiego w 68 punktach (studnie wiercone, piezometry, źródła, szyb wodny). Analiza wyników badań przeprowadzonych w 2024 roku w punktach sieci krajowej na terenie województwa śląskiego wykazała, że w zakresie oznaczanych wskaźników:

- dobry stan chemiczny (klasa I – III) wystąpił w 50 punktach, co stanowiło 74% wszystkich badanych punktów,
- słaby stan chemiczny (klasa IV - V) stwierdzono w 18 punktach pomiarowych.

Wskaźnikami determinującymi ocenę były związki azotu, siarczany, nikiel, bor, żelazo, mangan, wapń i potas.

Na terenie województwa śląskiego stan wód podziemnych jest jednym z ważniejszych aspektów środowiskowych, stąd, poza badaniami na poziomie krajowym, prowadzone są również dodatkowe badania regionalne w ramach państwowego monitoringu środowiska, w czterech odmiennych pod względem charakteru i zakresu badań sieciach monitoringowych:

- sieci pomiarowej Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP),
- sieci badawczej trichloroetenu (TRI) i tetrachloroetenu (PER),
- sieci badawczej w Dąbrowie Górniczej,
- sieci badawczej jakości wód podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych na terenie gminy Wielowieś.

W 2024 roku w ramach sieci regionalnej przeprowadzono badania w 45 punktach badawczych, w tym w: 19 punktach sieci GZWP, 13 punktach sieci badawczej TRI i PER, 13 punktach na terenie Dąbrowy Górniczej oraz w 3 punktach monitoringu jakości wód podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych na terenie gminy Wielowieś.
W przypadku 3 punktów badania prowadzone były wspólnie dla sieci GZWP oraz TRI i PER.

W ramach sieci monitoringu GZWP prowadzone są badania wód podziemnych użytkowych poziomów wodonośnych, w tym GZWP, mających duże znaczenie dla zaopatrzenia ludzi w wodę do picia.

Na podstawie otrzymanych wyników badań prowadzonych w 2024 roku w 19 punktach pomiarowych sporządzona została klasyfikacja badanych elementów fizykochemicznych oraz ocena klas jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych. Analiza wyników badań wykazała, że w zakresie oznaczanych wskaźników:

- dobry stan chemiczny (klasa I - III) wystąpił w 18 punktach, co stanowiło 95% wszystkich badanych punktów,
- słaby stan chemiczny (wody IV klasy jakości) stwierdzono w 1 punkcie pomiarowym.

Monitoring badawczy TRI i PER[1] dostarcza obecnie jedynej informacji na temat przedmiotowego skażenia wód podziemnych. Badania wód podziemnych wykazały w 2024 roku przekroczenia wartości progowych dobrego stanu chemicznego wód podziemnych dla wskaźników TRI i PER. Systematyczne badania wykonywane w ramach monitoringu badawczego wód podziemnych od 2005 roku wskazują na trwające utrzymywanie się tych historycznych zanieczyszczeń w wodach podziemnych na terenie powiatu tarnogórskiego.

Z kolei monitoring badawczy w Dąbrowie Górniczej dostarcza informacji na temat skażenia wód podziemnych obserwowanego w monitoringach lokalnych zakładów zlokalizowanych na terenie miasta, w tym zanieczyszczenia wód rtęcią. Analiza wyników badań przeprowadzonych w 2024 roku wykazała słaby stan chemiczny (klasy IV – V), w zakresie badanych wskaźników, w 8 spośród 13 ocenianych punktów pomiarowych. Wskaźnikami determinującymi ocenę były amonowe jony, azotany, przewodność elektrolityczna właściwa, siarczany, magnez, wapń, a także nikiel i fenole.

Obszar objęty badaniami jest w dużym stopniu przekształcony antropogenicznie, a wyniki badań od początku uruchomienia sieci badawczej tj. od 2009 roku wykazują przekroczenia norm środowiskowych dla wielu wskaźników.

W związku z wciąż aktualnym problemem zanieczyszczenia wód podziemnych związkami azotu ze źródeł rolniczych w 2022 roku wznowiono monitoring jakości wód podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych na terenie gminy Wielowieś, prowadzony poprzednio w latach 2005–2008. Badania prowadzone w 2024 roku w sieci badawczej jakości wód podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych na terenie ww. gminy wykazały przekroczenia wartości progowych dobrego stanu chemicznego wód podziemnych dla wskaźnika azotany w 3 punktach pomiarowych. Zaznaczyć należy, że przekroczenia azotanów w wymienionych punktach pomiarowych wystąpiły już w poborach przeprowadzonych w 2022 i 2023 roku. Zaobserwowano trend rosnący i w chwili obecnej we wszystkich monitorowanych punktach pomiarowych na terenie gminy Wielowieś stwierdza się słaby stan chemiczny.

W związku z wykazanymi w 2024 roku przekroczeniami wartości progowych dobrego stanu chemicznego wód podziemnych GIOŚ informował organy kontrolne, organy gmin i powiatów oraz właścicieli ujęć o wynikach analiz wraz ze szczegółową informacją o odnotowanych problemach. Corocznie na stronie internetowej GIOŚ zamieszczane są oceny jakości wód podziemnych na podstawie wyników regionalnego monitoringu wód podziemnych z terenu województwa śląskiego wraz z wynikami badań oraz załącznikami w formie graficznej [c].

Warto wspomnieć, że 11 stycznia 2025 r. weszła w życie ustawa z dnia 27 listopada 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw [4], która stanowi pierwszy w Polsce przejrzysty i kompleksowy instrument prawny wspierający

[1] wprowadzony w związku ze stwierdzeniem w latach 90–tych XX wieku zanieczyszczenia wód podziemnych utworów triasowych GZWP 327 Lubliniec-Myszków i 330 Gliwice TRI i PER, których źródła nie udało się ustalić.

działania miast na rzecz zwiększania swojej odporności na negatywne skutki zmieniającego się klimatu.

Tym aktem wprowadzony został obowiązek opracowywania miejskiego planu adaptacji (MPA) przez miasta o liczbie mieszkańców wynoszącej co najmniej 20 tys. osób. Określona została obligatoryjna oraz zestandaryzowana zawartość dokumentu, obejmująca m.in. koncepcję zazieleniania oraz koncepcję zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, a także konkretne cele i działania adaptacyjne. Powiązano planowanie adaptacyjne z planowaniem strategicznym i przestrzennym, by zapewnić spójność działań podejmowanych przez samorząd lokalny. Wnioski i rekomendacje z opracowanych MPA miasta będą uwzględniać w nowo powstających i aktualizowanych strategiach rozwoju gminy, strategiach rozwoju ponadlokalnego, planach ogólnych gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Od 2024 roku realizowany jest projekt pn. „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju". W ten sposób stworzona została platforma współpracy oraz wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami, które odpowiadają za zarządzanie ochroną środowiska w Polsce oraz instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie funduszy europejskich na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Tematyka projektu dotyczy w szczególności adaptacji do zmian klimatu, ochrony przyrody i zachowania różnorodności biologicznej, ochrony powietrza, środowiskowych aspektów projektów finansowanych ze środków UE. Jedna z grup w ww. Partnerstwie zajmuje się ściśle problematyką adaptacji do zmian klimatu. W jej skład wchodzą m.in. pracownicy reprezentujący administrację lokalną, regionalną i krajową oraz instytucje publiczne. Celem funkcjonowania grupy jest wzmocnienie odporności miast, regionów i ich infrastruktury na ekstremalne zjawiska pogodowe, jednocześnie zwiększając bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców.

W celu wsparcia regionów w przygotowaniu Regionalnych Planów Adaptacji do Zmian Klimatu (RPA) aktualnie tworzona jest nowa grupa robocza. Jej głównym celem działania będzie wymiana informacji pomiędzy samorządami, które planują przygotowanie RPA. Należy zauważyć, że województwo śląskie jako pierwszy w kraju samorząd rozpoczął prace nad wskazanym dokumentem. Będzie on zawierał plan działań adaptacyjnych w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w tym analizę zjawisk klimatycznych oraz identyfikację najbardziej wrażliwych obszarów i sektorów. Opracowanie określi priorytety i ramy dla działań adaptacyjnych podejmowanych na szczeblu regionalnym i lokalnym. Proces jest realizowany w ramach projektu zintegrowanego LIFE „IP LIFE dla Adaptacji Terenów Pogórniczych" [LIFE20 IPC/CZ/000004 - LIFE-IP COALA], współfinansowanego ze środków instrumentu LIFE, w ramach środków Unii Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), a także budżetu woj. śląskiego.

RPA będzie również obejmował tematykę terenów pogórniczych. Za opracowanie tej części dokumentu odpowiadać będzie Główny Instytut Górnictwa - partner w projekcie zintegrowanym LIFE-IP COALA (The LIFE COALA Project).
Zaplanowane w RPA działania obejmą takie sektory i obszary jak:

- gospodarka wodna,
- rolnictwo, leśnictwo,
- różnorodność biologiczna i obszary prawnie chronione,
- zdrowie,
- energetyka,
- budownictwo,
- transport, obszary górskie,
- gospodarka przestrzenna,

- obszary zurbanizowane, obszary pogórnicze.

Sektory te zostały zidentyfikowane jako najbardziej podatne na skutki zmian klimatu. Dotychczas została opracowana Diagnoza potrzeb adaptacyjnych województwa śląskiego [d], w której dokonano analizy wrażliwości, określono potencjał adaptacyjny oraz wykonano ocenę podatności i analizę ryzyka.

W zakresie zagadnień dotyczących środków finansowych przeznaczanych w ostatnich latach na inwestycje w infrastrukturę wodną i ochronę wód, w szczególności w województwie śląskim, należy wspomnieć o:

- **Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020).**
  W ramach programu zapewnione zostało wsparcie dla 357 projektów z całej Polski, z obszaru gospodarki wodno-ściekowej. Łączna kwota dofinansowania wyniosła ponad 8,6 mld zł, w tym wsparto 26 projektów realizowanych w województwie śląskim na kwotę dofinansowania ponad 800 mln zł.
  W obszarze dotyczącym adaptacji do zmian klimatu w POIiŚ 2014-2020 na terenach kilku województw, w tym w województwie śląskim, realizowano także projekty dotyczące odtworzenia ciągłości korytarzy ekologicznych oraz adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu. Wartość ich dofinansowania wyniosła ponad 211 mln zł. W obszarze dotyczącym poprawy jakości środowiska miejskiego, na terenie województwa śląskiego realizowano projekty wpisujące się w działania dotyczące efektywnego gospodarowania wodami powierzchniowymi. Kwota dofinansowania wyniosła prawie 33 mln zł.

- **Funduszu Europejskim na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS).**
  Program FEnIKS, podobnie jak POIiŚ, kontynuuje wsparcie dla obszaru gospodarki ściekowej i zaopatrzenia w wodę. Wspierane są inwestycje dotyczące infrastruktury komunalnej do zbierania i oczyszczania ścieków, a także zaopatrzenia w wodę do spożycia. Priorytetem realizowanych działań jest zapewnienie gospodarki ściekowej zgodnej z unijnymi i krajowymi wymogami, m.in. w zakresie jakości oczyszczanych i odprowadzanych do wód ścieków, a także zapewnienie dostaw wody dobrej jakości, zmniejszenie zużycia wody, ujęcia jej w obieg zamknięty oraz wtórne wykorzystanie wody w gospodarce komunalnej. W FEnIKS wspierane są aglomeracje o wielkości co najmniej 15 tys. RLM (równoważna liczba mieszkańców). Na ich terenie (w rozumieniu ustawy prawo wodne) mogą się również znajdować małe miejscowości. Mniejsze aglomeracje mogą się ubiegać o finansowanie z programów regionalnych. Do tej pory udało się podpisać 27 umów o dofinansowanie na kwotę prawie 1,2 mld zł. Projekty realizowane są w całej Polsce. Aktualnie trwa proces przyjmowania i oceny wniosków o dofinansowanie i dlatego na tym etapie nie można wskazać projektów, realizowanych w województwie śląskim.
  Program FEnIKS wspiera również obszar adaptacji do zmian klimatu, na który przeznaczone są środki w wysokości ponad 8,12 mld zł. Są w nim finansowane m.in. zadania dotyczące zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zieleni/zielononiebieskiej infrastruktury. Wsparcie na działania adaptacyjne jest kierowane również dla miast średniej wielkości, co do zasady powyżej 20 tys. mieszkańców. Mniejsze ośrodki mogą składać wnioski w programach regionalnych. Do tej pory podpisano w całej Polsce 44 umowy na kwotę dofinansowania ponad 678 mln zł, w tym 5 projektów na kwotę dofinansowania prawie 88 mln zł w województwie śląskim.

Przykładem projektu realizowanego na terenie województwa śląskiego w tym obszarze jest projekt Miasta Gliwice pn. „Wdrożenie zrównoważonego i zaadaptowanego do zmian klimatu systemu gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi na terenie Miasta Gliwice z uwzględnieniem rozwiązań opartych na przyrodzie oraz cyfrowego systemu wizualizacji pracy i gromadzenia danych.” Jest to projekt, który otrzymał dofinansowanie w wysokości prawie 69 mln zł.[e]

Z wyrazami szacunku

Paulina Hennig-Kloska
Minister Klimatu i Środowiska
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Podstawa prawna
[1] Art. 349 ust. 8 ustawy – Prawo wodne (Dz.U. 2024 poz. 1087), dalej: „Prawo wodne”,
[2] Art. 385 ust. 3 pkt 4 Prawa wodnego
[3] Art. 349 ust. 9 Prawa wodnego.
[4] https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001940

Inne źródła:
[a] https://mjwp.gios.gov.pl/,
[b] https://mjwp.gios.gov.pl/raportyart/2022.html,
[c] https://www.gov.pl/web/gios/wody-dane-regionalne.\
[d] https://powietrze.slaskie.pl/pl/regionalny-plan-adaptacji/regionalny-plan-adaptacji-do-zmian-klimatu-dla-wojewodztwa-slaskiego.html,
[e] https://pwik.gliwice.pl/projekty-unijne-feniks/.

Do wiadomości;
1) Pan Dariusz Klimczak, Minister Infrastruktury,
2) Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM.